

Fantastaget

Tidning för Södermanlands Läns Hemslödsförening

Nr 3 1995

till att skingra tankarna efter en närståendes bortgång.

Kaffepratet är minst lika viktigt som själva vävningen – man går till vävstugan även om man inte tänker väva! Alla uttrycker samstämmigt att man har kul ihop och att man stöttar varandra i både glädje och sorg.

Den gemensamma vävstugevällen är helig, vad som helst får hända men den vill man inte missa, därom råder full enighet.

ATT HA HEMMET SOM ARBETSPLATS
OCH ATT VÄRDERA
DET EGNA ARBETET

I värderingen av det egna arbetet betonar kvinnorna som intervjuats ofta vikten av att skapa med egna händerna. Man uttrycker en glädje och en tillfredsställelse i att väva vackra textilier till hemmet.

Alla berättar med stolthet om gardinerna, plädarna, dukarna, löparna och om de alltmer avancerade vävar som man vågat sig på allteftersom erfarenhet och skicklighet vuxit. Ofta väver man också för att skänka till Röda Korset eller Lutherhjälpen.

Men trots att man väver nytotextilier till hemmet eller till välgörande ändamål så framskymtar i samtalen med flera kvinnor att de har dåligt samvete för vad de betecknar som *tidsfördrivet* i vävstugan. Man betraktar inte vävningen som ett riktigt hushållsarbete i stil med matlagning, bak eller städning. Någon vittnar till och med om svärmors ogillande när sonhustrun "är borta för mycket!"

Är det männe den gamla Luther som spökar? Tycker vi fortfarande – Att arbeta, det ska man göra i sitt anletes svett, och ve den som har roligt samtidigt. Då räknas det inte, – Eller?

Alla som suttit i närheten av en vävstol, vet att vävandet är gymnastik för både armar, axlar, nacke, rygg, höfter och ben, Vävningen håller dessutom blodcirkulationen igång och vidmakthåller smidigheten i lederna. Att krypa under vävstolen och knyta om trampsnörena kräver minst sagt akrobatiska färdigheter.

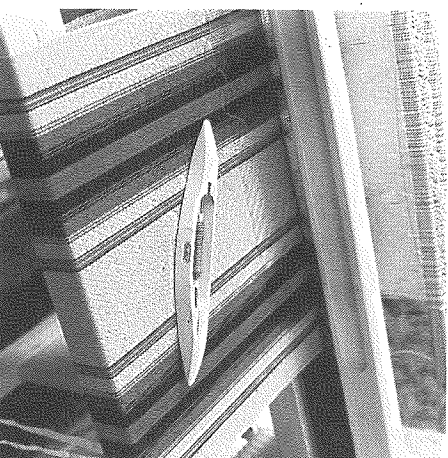
Att rent tekniskt bestämma kvalité och räkna fram ett vävdiagram är dessutom en intellektuell prestation som förhindrar att hjärnan läggs i träda.

Viste ni förresten att jaquardvävstolens hålkortssystem är föregångaren till dagens personalatorer? Och att utvecklingen nu går i andra riktningen när vi använder datorerna för att rita våra vävdiagram och bindemönster?

VÄVSTUGAN – EN FIN FORM FÖR
GEMENSKAP MELLAN MÄNNIKSOR

Vävstugan har också stor social betydelse för en bygd. I vävstugan samsas alla åldrar från barn till pensionärer och man arbetar tillsammans med vävar av olika slag.

Man väver nyttovävar, prydnadsvävar, beklädnadstyper med mera. Vävarnas svårighetsgrad varierar från tuskaft till dräll och damast och ofta är det någon av de mer vävkunni-

Bruket tigger, sot, glöd, jämn och slagg finns i den liggare som Bruksvävarna själva komponerat och som säljs i brukets museum. Foto: Teresa Köhlin

ga som hjälper och vägleder nybörjarna. Fantasin och kreativiteten flödar och man lär sig om färg, form och material.

Samtidigt som man väver,

Vävstugan- Kvinnors idrottsförening

för man en av våra äldsta textila traditioner vidare och utvecklar den så att den känns modern och rätt i tiden.

I vävstugans regi ordnas dessutom ofta utställningar och demonstrationer. Här föds också idéer om andra aktiviteter och kurser som även engagerar övriga familjemedlemmar.

FRISKVÅRD ÄVEN FÖR SJÄLEN

Idag finns den ca 450 vävstugor i landet. I vårt län finns för närvarande minst ett tjugotal vävstugor med totalt ca 300 medlemmar. De flesta har omkring tjugo till trettio år på nacken medan några är helt nystartade, mycket tack vare Sverige Väver – förra höstens stora vävkampanj. En kampanj som sammanförde många vävin-

tresserade i kommunerna.

Vävstugans medlemmar brukar träffas regelbundet, en gång i veckan eller kanske en gång i månaden. Då träffas alla för att planera vävar och göra inköp av garn, man dricker kaffe och har en trevlig samvaro. Däremellan går var och en dit för att väva så mycket och så ofta som man har tid och lust till.

Vid alla samtal som jag haft med olika kvinnor, så betonar man vävstugans stora betydelse inte bara för vävningen, utan också som en träffpunkt dit man kan gå för att dricka en kopp kaffe och prata eller dryfta problem.

Vävstugan är omvittnad som en oersättlig kontaktyta in-te minst för nyblivna pensionärer och nyblivna änkor. Att gå till vävstugan är ett sätt att bryta isoleringen och kan hjälpa

Lisbeth Pettersson, Inger Jynfors och Karin Neselius från Bruksvävarna i Håleforsnäs. Foto: Teresa Köhlin

VÄVSTUGORNA OCH SAMHÄLSEKONOMIN

Vävtugornas arbete ger inte genklang i massmedia i form av prisbelönta sportprestationer och belastar inte heller sjukvården med särskilt mycket skador i samband med verksamhetens utövande.

Verksamheten sker i tysthet och marknadsförs ofta enbart genom mun mot munmetoden kvinnor emellan. Kyrkan framstår dock som en viktig samarbetspartner. Församlingarna hyr ofta ut vävlokaler och hjälper också till att sprida information om vävtugornas aktiviteter i församlingsbladen.

En del hyresvärdar förstår att värdesätta betydelsen av den sociala kontaktyta som vävtugan utgör, andra är inte lika förstående.

Kommunerna upplevs ofta som tuffa hyresvärdar. Det finns exempel på hur en kommun plötsligt, trots ett tjugofemårigt klanderfritt nyttjande, vägrat förlänga en vävtugas kontrakt. Resonemang förs ofta om att hyra ut lokalerna till annan, mer inkomstbringande verksamhet.

Man värderar hyresintäkter i klingande mynt och förmår inte värdera den friskvårdande verksamhet som bedrivs kostnadsfritt av vävtugans medlemmar.

Det finns ingen statistik som belägger att vävtugornas medlemmar håller sig friskare och utnyttjar sjuk- och äldreården mindre än genomsnittet, men det borde vara en intressant fråga att belysa i kommunernas kostnadsanalyser framöver.

KVINNORS ARBETSVILLKOR OCH

MEDLEMSREKRYTERINGEN

Det upplevs som svårare idag, att rekrytera yngre medlemmar till vävtugorna eftersom de flesta förvärsarbetar på hel- eller deltid. Vävinresset är stort men tiden räcker inte till. Många går med i en vävtuga under mammaledigheten men tvingas av tidskäl gå ur igen när de börjar förvärsarbeta.

Medelåldern bland vävtugans medlemmar är därför relativt hög. Man får mer tid över när barnen flyttat hemifrån.

PRAKTISK KUNSKAP FÖRR OCH NU

En av mina sageskvinnor jämför kvinnors villkor förr och idag:

– Unga mammor idag har det på ett sätt stressigare än vad vi hade som var hemmamammor på heltid. Idag ska dom hinna med både ett jobb och att bära huvudansvaret för hem och barn. För trots allt prat om jämställdhet så blir det oftast den mest praktiska lösningen i de flesta barnfamiljer.

– Men ändå, i och med att alla arbetar utanför hemmet, så ägnas av naturliga skäl minimalt med tid åt hushållsarbete.

– Det är skrämmande egentligen, om man tänker efter, vad lite barn lär idag av hushållsarbete. Att laga mat, att baka, att safta och sylta, att städa, att lappa och laga. Eller ens att handarbete, att sticka.

– Ingenting av det görs ju längre!

– Det verkliga livet undanhål-

ler vi barnen som vistas på dagis i en barnanpassad miljö med pedagogiska leksaker och personal som sköter städning och matlagning utan att det syns.

– Och ändå vet vi ju att leken är barnets sätt att förbereda sej för vuxenvärlden. Barnen lär sig genom att härma oss vuxna, men dom ser oss ju nästan alltid göra nå't på riktigt nuförtiden. Jag har aldrig sett barn så motiverade och lärtaktiga som när de får vara med och arbeta på riktigt.

– Det är inte underligt att det går snabbt för många ungdomar, dom måste ju få en skev verklighetsuppfattning. Speciellt som dom matas med videofilmer som visar en falsk vuxenvärld fylld av våld och gräsligheter.

Lissie Åström, som är etnolog och kvinnoforskare, påvisar i sin doktorsavhandling "Kvinnoled" att ekonomisk nödvändighet och konventioner gör att nära nog alla kvinnor som bildat familj får ansvara både för sin egen försörjning och för skötsel av hem och barn. Kvinnor rör sig generellt mer än män mellan det privata och det offentliga. Detta präglar kvinnors liv på gott och ont, anser Lissie Åström. Det är också kvinnorna som för familjetraditionen vidare.

VÄVSTUGAN - EN PLATS ATT GÅ TILL

Här följer några vävtugemedlemmars egna ord om kvinnors och kvinnors arbete i och utanför hemmet;

– Det är skönt att lämna allti-

hop. Att kunna gå hemifrån ett tag och ha en plats att gå till. Det ger en stunds avkoppling att kunna koncentrera sig på väven och slippa tänka på alla vardagssysslor som väntar.

– Man kopplar av och kan ta itu med vardagssysslorna med förnyad kraft efter en stund i vävtugan.

– Att ha vävstolen hemma är inte samma sak. Man ger sej inte tid att väva hemma, det finns alltid något dåligt samvete som måste göras först, innan man kan ge sig ro att sätta sig i vävstolen. Det är lättare att gå iväg och koncentrera sig på väven.

– Man får perspektiv på tillvaron och det känns jätteviktigt när man är mammaledig, att få ledigt från barnen en kväll och få träffa andra.

– Om vävtugan tvingades slås igen? Ja, då satt vi väl hemma, var och en på sitt håll.

– Förr, innan vävtugan fanns, turades vi om att gå till varandra, men då måste det ju vara städat och fejat, och baka måste man. Det blev så stor apparat då, att träffas. Nu behöver man bara ta termosen nå'n gång ibland och allt är mycket enklare. Vi träffas och har kul ihop och stöttar varandra i glädje och sorg.

– Därför måste vi kämpa med näbbar och klor för att få ha vår vävtuga kvar. Gemenskapen, den är så viktig för oss, att det kan ingen utom stående begripa.

Lille-Mor Boman

En klar vinst för den kommunala ekonomin

– Vad får människor att starta företag och projekt, att ta risker, att samarbeta, att satsa långsiktigt? Svaren hittills har handlat om infrastruktur och utbildning, om marginalskatter och ränterivåer, om investeringar och vinstriivåer. *Vid det här laget anar vi att svaren är otillräckliga*, skriver journalisten Göran Rosenberg i en artikel hösten 1993 i Dagens Nyheter.

Artikeln heter "Bygg civila nätverk". Han refererar i den till Harvardprofessorn Robert D Putnams banbrytande forskning om varför Italiens regioner ser ut som de gör. Putnam och hans medarbetare fann ett mycket stark samband mellan

de italienska regionernas för många att fungera demokratiskt och utvecklas ekonomiskt och graden och mängden av frivilligt organiserade verksamheter i regionen: köier, syjuntor, fotbollsföreningar, bokcirklar fackföreningar, politiska partier etc. Vad forskarna avsåg att mäta var graden av det som Putnam benämner ett samhälls civilitet.

Putnam ser civiliteten som ett kapital och precis som annat kapital tenderar det att ge mer åt den som redan har; samarbetet föder förtroende föder nytt samarbete.

I dagens läge med mindre skattepengar i kommunernas

kista, är det dags att räkna noggrant på vad vävstugorna ger i samhälleliga vinster. Vad innebär det i pengar med alla kvinnor som själva tar ansvar för sin friskvård? Vad innebär det att de träffas regelbundet och får nya idéer till även kommersiella verksamheter? Vad innebär det i pengar att kvinnorna väver vinster som ger intäkter till församlingsarbetet. Vad innebär det för deras egen ekonomi att de väver textil av hög kvalitet till sitt eget hem? Och vad innebär det för landet att kvinnor alldeles av sig själva för vidare en kunskap om ett av världens äldsta hantverk? Är inte det en typ av beredskaps-

arbete som vi aldrig vet när vi får nytta av? Att det givit våra fattiga grannar i de baltiska länderna en möjlighet till exportinkomster är i alla fall klart.

Att den här kalkylen hamnar på plus råder ingen tvekan om och att den ligger på kommunfullmäktiges bord den dag frågan om en vävstugas lokal kommer upp till behandling är självklar.

Vilken kommun vill inte vara en framtidskommun?

Bie Seipel ordförande i Södermanlands läns hemsjödsförening

Starta en vävstuga eller gå med i en!!

Alla ni som är vävintresserade och som kanske gått en vävcirkel eller har en vävstol i källaren som det aldrig blir vänt i – eftersom det är så tråkigt att sitta där ensam – slå er ihop med likasinnade och starta en vävstuga. Förena nyttja med nöje!

Vävstugor kan drivas i många olika former. Här följer några exempel:

- Som vävförening med kommunalt bidrag
- Intresseförening, t.ex. byalag
- Husmodersförening
- Del av aktiviteter i kommunala servicehus
- Vävstuga i Hemsjödsförening
- Vävstuga i privat regi
- Vävstuga för personal på större arbetsplatser
- Vävstuga för boende inom ett bostadsområde respektive hus

Kontakta hemsjödskonsulent Lille-Mor Boman, tel 0155-28 18 30 eller Svenska Vävrådets representant Git Palmgren 0157-930 50 för vidare information om hur du bör gå till väga för att starta en vävstuga på din ort.

SVÅRT FÖR KOMMUNEN ATT UPPLÅTA LOKAL GRATIS.

MariaHed, kommunalråd i Flens kommun, säger att det är omöjligt för kommuner i dagens kärva läge att ställa upp med gratis lokal till en vävstuga. De flesta kommuner har alldeles för mycket lokaler som man inte behöver och inte har råd med.

Maria väver själv, är mycket förtjust i vävstugor och tycker att det är viktigt att man håller liv i det gamla hantverket. Hon tycker i alla fall att man ska vända sig till kommunen för att höra vad det finns att hyra. Förhoppningsvis kan Maria också tänka sig att diskutera den form för upplåtelse som Råby vävstuga och Nyköpings kommun gjort upp om.

KÖP Huset AV KOMMUNEN MED HÅNGSLEN OCH SVÅNGREM.

Det är vad medlemmarna i Råby vävstuga utanför Nyköping har gjort!

Man hyrde tidigare övre botten i en gammal skola och när förskolan i bottenvåningen

flyttade blev vävstugan uppsagd. En av medlemmarna, Maud Johansson, arbetar på Nyköpings kommun så hon gick till ett kommunalråd och inledde samtalet med att fråga honom varför allt ska finnas inne i stan.

Efter ett mycket konstruktivt samtal blev man överens om att vävstugan skulle få köpa huset och om det inte fungerade så skulle kommunen köpa tillbaka det för samma summa som vävstugan betalat.

Hängslen och svångrem för vävstugan och kommunen har möjlighet att få tillbaka ett väl värdat hus.

Vävstugan fick ihop köpesumman genom att medlemmarna satsade pengar i andelar. Man betalar en årsavgift på 200 kronor/år och en vävavgift på 5 kronor/m väv. Passiva medlemmar betalar en avgift på 50 kronor/år.

Den stora kostnaden man har är elkostnaden till uppvärmning. Sen tillkommer alla andra vanliga underhållskostnader. Man har ju också en tomt att ta hand om.

För att få in extra pengar gör man försäljningar och tillsam-

mans med Vuxenskolan ordnar man vävkurser i Råby. Det ger bidrag i form av hyra. Med hjälp av Arbetscentrum i Nyköping reparerar man nu den gamla skolan utvändigt. Man betalar en viss del av materialet själv och har fått bidrag till resten. Ingen man är med i vävstugan och väver men de äkta männen ställer upp med praktisk hjälp.

Vävstugan fyller snart 25 år och har 68 medlemmar från 26 – 75 år. Det är bara att gratulera Nyköpings kommun som har så driftiga kvinnor!

Foto: Jan Högland

Till hösten 1996 pla-

Efterlysning: Vävstugor pigga på utveckling

nerar hemsjödsföreningen att sätta igång ett projekt med vävstugor och konstnärer.

Projektet kan betraktas som ett rent forskningsprojekt på så sätt att vi inte på förhand vill styra det i någon särskild riktning. Vår tanke är att konstnär och vävstuga ska lägga upp projektet helt själva.

Självklart kan konstnären lära ut en hel del om färg och

form men vi ser också med spänning fram mot de alldelas nya idéer om vävar som detta möte kan ge upphov till. Konstnärens arbete är ju ett forskningsarbete i samtiden. Konstnärens roll är att öppna våra ögon för dimensioner som vi tidigare inte tänkt i.

Föreningen vill under den här hösten undersöka intresset från vävstugornas sida, för att

under våren ordna alla praktiska fågor som ekonomi, medintressenter m.m..

Under senvåren kan kontakt knytas mellan vävstuga och konstnär och till hösten kan det riktiga arbetet börja.

Vi föreställer oss att det ska pågå under ett år. När projektet är slut måste det utvärderas nogga och om det var givande och roligt så ska vi undersöka möj-

ligheten till en fortsättning.

Intresserade vävstugor uppmanas ta kontakt med Lille-Mor Boman, tel 0155-28 18 30 eller Git Palmgren, tel 0157-930 50. Vi vill ha besked senast den sista november!

Sörmlands väv-ambassadörer

Foto: Elisabeth Baunach

När Git Palmgren ringde upp en landshövding för att fråga om han kunde inviga en Väv-mässa, svarade hans sekreterare att han nog inte var intresserad av vävning.

– Har han inte kläder på kroppen? blev Gits omedelbara replik som fick sekreteraren att förstå att vävning är en livsviktig fråga.

Som styrelseledamot i Svenska Vävrådet sen dess start 1987, har Git varit med och arrangerat Väv-mässor vartannat år och dessemellan en rad andra aktiviteter, som förra årets intensivt pressbevakade helg, Sverige Väver. Denna framgångsrika väv-manifestation är tänkt att återkomma vart annat år mellan väv-mässorna.

Vävning har kommit att bli Git liv. Från början var det en hobby som utvecklats till att bli en profession – ett yrke.

Gits mormor hade ett modemagasin i Stockholm som gjorde vackra hattar. Hon tror att det var grunden till hennes textila intresse. Hon sydde massor

av dockkläder och fortsatte sen av bara farten på tillskärarakdemin och St Görans yrkesskola i Stockholm.

1959 gick hon på sin första vävkurs, en alldeles vanlig vävcirkel. Hon arbetade i Stockholms hemsjöds garnbod och vävde tyger hemma till folk som ville ha till kläder och möbler. För 25 år sedan blev hon uppringd av en danska som hon handlade schweiziska garner av hög kvalitet från Danskan skulle flytta hem till Danmark och kunde inte längre ha kvar den svenska agenturen.

Git nappade direkt. Hon har nu två agenturer från samma land och säljer annorlunda garnar i hög kvalitet av natursilke, lin, bomull och ull.

Många av de kvinnor som nu är med i olika vävstugor, har haft Git som cirkelledare. Förra länshemsjödskonsulenten Ann-Marie von Stockenström engagerade Git som cirkelledare. Cirklarnas antal bara växte tills Git hoppade av för att inte konkurrera med de cirkelledare hon då började utbilda i yrkeskurser för KomVux-räkning.

Förutom alla vävkurser, har Git lett både sommarkurser och veckokurser i bland annat växtfärgning, makramé, näversöm, spinning, färg- och formgivning.

I hemsjödsföreningens styrelse tar Git sedan 10 år tillbaka ett entusiastiskt ansvar för vävningens överlevnad.

– Min mormor bodde nära oss i ett rum och kök. För henne var det alldeles självklart att baka, safta, sylta och väva mator. Efter syltning och saftning sattes vävstolen upp. Hon vävde under hela den mörkare årtiden. Lille-Mor Boman, länets hemsjödskonsulent med ansvar för den textila slöjden berättar.

– Eftersom hon inte kunde dra på varpen själv, engagerades mamma. Pådragningsscermonierna var roliga och hade en humoristisk ton. Dra åt – håll emot – släpp efter. Väverskans optimala varppådragning finns bara i drömmen.

Eftersom mamma var hemmafru klippte hon mattasor till mormor och så fort jag kunde hantera en sax fick jag vara med. Jag har fortfarande en valk på långfingret där saxen vilade.

Mamma skulle bli sömmerska men hindrades av en ledgångsreumatism. Hon sydde alla våra kläder och gav intresset i arv till mig. När jag var sju år

sydde jag mina första egna kläder. En kjol och en jacka.

Lille-Mors önskan att lära sig väva och arbeta med sina händer kolliderade med föräldrarnas önskan att hon skulle bli akademiker. De såg på den tiden ingen framtid i hantverket. Efter ett års studier i litteraturhistoria gjorde Lille-Mor det oerhörda, hon hoppade av studierna och började som praktikant på hemsjöjden i Nyköping.

Där mötte hon länets hemsjödskonsulent Ann-Marie von Stockenström som gjorde ett mycket starkt intryck på henne och fick henne att se konsulentarbetet som en möjlighet att förena handens arbete med intellektets. Efter konsulentutbildning på Handarbetets vänners skola efterträdde Lille-Mor den person som betytt så mycket för hennes yrkesval.

Lille-Mor tror inte att datorerna i framtiden kan styra väv- och stickmaskiner utan att det finns människor som tidigt har gripts av det spännande i teknikerna.

Hon har i sitt arbete gjort mycket för att barnen i skola och förskola ska komma i kontakt med slöjden men hon återkommer hela tiden till värdet av en "mormor", en mentor som kan intressera barnet för hantverket och hon lämnar frågan öppen till alla vävstugemedlemmar:

– Hur ska man lösa det? Hör av er med idéer!